

บทที่ 4

วิธีเฉพาะการฝากเงิน

คำว่าเงิน (money) ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องการกักเงินว่าเป็นวัตถุที่มีตราของรัฐบาล ใช้ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย หรือวัตถุที่ใช้วัดราคาในการซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน หรือเงินที่รัฐบาลกำหนดขึ้นไว้เพื่อชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของเหรียญกษาปณ์หรือธนบัตร และไม่รวมถึงเงินตราชนิดที่ยกเลิกไม่ใช้กันแล้ว

เมื่อวัตถุที่ใช้ในการฝากทรัพย์สินเป็นเงิน มีบทบัญญัติเฉพาะของกฎหมายคือมาตรา 672 และมาตรา 673 ซึ่งมีหลักเกณฑ์แตกต่างไปจากกรณีฝากทรัพย์สินประเภทอื่น แต่หากในเรื่องใดไม่ได้ มีบัญญัติไว้ในมาตรา 672 และมาตรา 673 ก็ต้องนำหลักเกณฑ์ของการฝากทรัพย์สินตามที่บัญญัติตั้งแต่มาตรา 657 ถึงมาตรา 672 มาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดกับบทบัญญัติเฉพาะในการฝากเงิน

มาตรา 672 ถ้าฝากเงิน ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้รับฝาก ไม่พึงต้องส่งคืนเป็นเงินทองตราอันเดียวกันกับที่ฝาก แต่จะต้องคืน เงินให้ครบจำนวน

อนึ่ง ผู้รับฝากจะเอาเงินซึ่งฝากนั้นออกใช้ก็ได้ แต่หากจำต้องคืน เงินให้ครบจำนวนเท่านั้น แม้ว่าเงินซึ่งฝากนั้นจะได้สูญหายไปด้วย เหตุสุดวิสัยก็ตาม ผู้รับฝากก็จำต้องคืนเงินเป็นจำนวนตั้งแต่วันนั้น

มาตรา 673 เมื่อใดผู้รับฝากจำต้องคืนเงินแต่เพียงเท่าจำนวนที่ฝาก ผู้ฝากจะเรียกถอนเงินคืนก่อนถึงเวลาที่ได้ตกลงกันไว้ไม่ได้ หรือฝ่ายผู้รับฝากจะส่งคืนเงินก่อนถึงกำหนดเวลานั้นก็ไม่ได้คู่กัน

จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น การฝากเงินมีหลักเกณฑ์เฉพาะดังต่อไปนี้

1. ไม่ต้องคืนเงินตราอันเดียวกันกับที่ฝาก เช่น ก.ฝากธนบัตร 1,000 บาทไว้กับ ข. 1 ใบ เมื่อถึงเวลาคืน ข. อาจคืนธนบัตรใบละ 1,000 บาทใบอื่นที่มีไซใบเดียวกับที่ ก. ฝากไว้คืนให้กับ ก. ก็ได้

2. ต้องคืนเงินให้ครบจำนวน เช่น ก. ผากธนบัตร 1,000 บาท ไว้กับ ข. 1 ใบ เมื่อถึงเวลาคืน ข. อาจคืนธนบัตรใบละ 500 บาท 2 ใบ หรือธนบัตรใบละ 100 บาท 10 ใบ แก่ ก. ก็ได้ เพียงให้จำนวนเท่ากับที่ผากไว้คือ 1,000 บาทก็เพียงพอแล้ว

3. ผู้รับผากมีสิทธินำเงินออกใช้ได้ หลักเกณฑ์นี้แตกต่างจากการผากทรัพย์สินทั่ว ๆ ไป ในมาตรา 660 ที่บัญญัติว่าหากไม่มีการอนุญาตให้ใช้สอยทรัพย์สินที่ผากก็ไม่มีสิทธินำออกใช้ แต่ถ้าเป็นการผากเงินผู้รับผากมีสิทธินำเงินออกใช้สอยโดยไม่ต้องได้รับอนุญาต

4. แม้ว่าเงินที่ผากจะได้สูญหายไปด้วยเหตุสุดวิสัย ผู้รับผากต้องรับผิดชอบในความสูญหายที่เกิดกับเงินผากอย่างเคร่งครัด คือไม่สามารถนำเหตุสุดวิสัยมาอ้างเพื่อไม่ต้องรับผิดชอบได้

จากหลักเกณฑ์ในข้อ 3 และข้อ 4 แม้จะไม่มีกรณีบัญญัติไว้ชัดเจนว่ากรรมสิทธิ์ในเงินตกเป็นของผู้รับผาก แต่หากพิจารณาจากหลักกฎหมายทั่วไปเรื่องให้ผู้เป็นเจ้าของต้องรับในภัยพิบัติหรือบาปเคราะห์ที่เกิดแก่ตัวทรัพย์สิน จึงเท่ากับว่าเมื่อผู้รับผากเงินต้องรับผิดชอบต่อเงินผากที่สูญหายโดยไม่อาจอ้างเหตุสุดวิสัยมาเป็นข้อยกเว้นความรับผิดชอบได้ (Res perit domino) เท่ากับว่าผู้รับผากเงินตกอยู่ในฐานะเจ้าของเงินที่รับผากนั่นเอง ในขณะที่เดียวกันศาลฎีกาก็ได้มีคำพิพากษาในฎีกาต่าง ๆ วางหลักว่ากรรมสิทธิ์ในเงินที่ผากย่อมโอนไปยังผู้รับผาก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2166/2522 เงินผากประจำในธนาคารตกเป็นกรรมสิทธิ์ของธนาคาร ข้อตกลงให้ผากกับใบรับผากที่มอบแก่ธนาคารเป็นประกันหนี้ที่ธนาคารค้ำประกันผู้ผากเงินต่อคนภายนอก ไม่ทำให้เงินผากตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ผากที่จะมอบให้เป็นจำนำแก่ธนาคาร

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 752-753/2523 เงินที่จำเลยนำไปผากธนาคารย่อมตกเป็นกรรมสิทธิ์ของธนาคารตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 672 เพราะไม่ปรากฏว่ามีข้อตกลงให้ธนาคารส่งคืน เป็นเงินตราอันเดียวกันกับที่รับผากเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีอายัดเงินดังกล่าว เงินที่ธนาคารส่งมาให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงไม่จำเป็นต้องเป็นเงินตราอันเดียวกันกับที่จำเลยนำมาผาก ทั้งนี้ไม่มีข้อเท็จจริงใด ๆ แสดงว่าเงินดังกล่าวเป็นเงินตราอันเดียวกันกับที่จำเลยเบิกไปจากผู้ร้องโดยทุจริต เงินนั้นจึงตกเป็นของจำเลย หาใช่ของผู้ร้องไม่ ธนาคารผู้ร้องซึ่งถูกจำเลยหลอกลวงเบิกเงินไปไม่มีสิทธิขอให้ปล่อยทรัพย์สิน

5. ถ้าเป็นการฝากเงินโดยมีกำหนดเวลาการฝาก และจำนวนเงินที่ขอรับคืนเป็นจำนวนเท่ากับที่ฝาก มาตรา 673 วางหลักเกณฑ์มิให้ผู้รับฝากส่งคืนเงินก่อนกำหนด และมีให้ผู้ฝากขอเรียกคืนก่อนกำหนดเช่นกัน ตัวอย่างเช่น ก. ฝากเงินไว้กับธนาคารแห่งหนึ่งจำนวนหนึ่งแสนบาท มีกำหนดเวลาฝากหกเดือน และเมื่อครบหกเดือนจะขอเรียกคืนเท่าจำนวนที่ฝากคือทั้งหมดหนึ่งแสนบาท เท่ากับว่าไม่ใช่ตกลงจะเรียกคืนที่ละเล็กที่ละน้อยจนกว่าจะครบหนึ่งแสนบาท การตกลงฝากเงินในลักษณะเช่นนี้ ผลที่บัญญัติในมาตรา 673 มีดังนี้

1) ผู้ฝากเรียกเงินคืนก่อนกำหนดเวลาไม่ได้

2) ผู้รับฝากส่งเงินคืนก่อนกำหนดเวลาไม่ได้

จากตัวอย่างข้างต้น เท่ากับว่าหาก ก. ขอเงินคืนโดยยังไม่ครบกำหนดหกเดือนที่ฝาก ธนาคารย่อมมีสิทธิปฏิเสธไม่คืนจนกว่าจะถึงหกเดือน โดยอ้างมาตรา 673 ได้ ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 80/2511

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 80/2511 ฝากเงินไว้กับธนาคารมีนิติสัมพันธ์กับธนาคารตามลักษณะฝากทรัพย์ ผู้ฝากจะถอนเงินคืนก่อนถึงเวลาที่ตกลงกันไว้ไม่ได้ และธนาคารผู้รับฝากจะส่งคืนเงินก่อนถึงเวลานั้นก็ไม่ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 673 แต่เมื่อผู้ฝากตาย ธนาคารมีหน้าที่ต้องคืนเงินให้แก่ทายาท ตามมาตรา 665

ความแตกต่างระหว่างการฝากเงินและการฝากทรัพย์อย่างอื่น

ความแตกต่างระหว่างการฝากเงินและการฝากทรัพย์อย่างอื่นมีดังนี้

(1) ฝากเงินผู้รับฝากมีหน้าที่คืนจำนวนเงินที่ฝากให้แก่ผู้ฝาก ไม่ใช่เงินเดิมที่ฝาก (ป.พ.พ.มาตรา 672 วรรค 1)

ฝากทรัพย์อย่างอื่นผู้รับฝากมีหน้าที่คืนทรัพย์สินซึ่งฝากให้แก่ผู้ฝากไม่ใช่ทรัพย์สินอื่น

(2) ฝากเงิน ผู้รับฝากเงินเป็นเจ้าของเงินที่ผู้ฝากเอามาฝาก เพราะในเรื่องฝากเงินนั้นกรรมสิทธิ์ในเงินที่ฝากโอนมาเป็นของผู้รับฝากจึงมีสิทธินำเงินซึ่งตนรับฝากไว้นั้นไปใช้ได้ (ป.พ.พ.มาตรา 672 วรรค 2)

ฝากทรัพย์สินอื่น ผู้รับฝากไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินที่ฝาก จึงไม่มีอำนาจนำทรัพย์สินซึ่งตนรับฝากไว้นั้นไปใช้สอยเพื่อประโยชน์ส่วนตัวได้ (ป.พ.พ.มาตรา 660)

(3) ผู้รับฝากเงินต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่าย ถ้าเงินนั้นสูญหายไปแม้โดยเหตุสุดวิสัย (ป.พ.พ.มาตรา 672 วรรคสอง)

ฝากทรัพย์สินอื่น ๆ ผู้รับฝากไม่ต้องรับผิดชอบ ถ้าตัวทรัพย์สินซึ่งฝากไว้นั้นสูญหาย หรือบุบสลายไปโดยเหตุสุดวิสัยและไม่ใช่ความผิดของผู้รับฝาก (ป.พ.พ.มาตรา 660)

(4) การฝากเงินซึ่งมีกำหนดเวลาส่งคืน ตามมาตรา 673 ผู้ฝากจะเรียกให้ส่งเงินคืนก่อนถึงกำหนดเวลาไม่ได้และผู้รับฝากเงินก็จะส่งคืนก่อนกำหนดก็ไม่ได้เช่นกัน

ฝากทรัพย์สินอื่น ๆ การฝากทรัพย์สินอื่นที่มีกำหนดเวลาส่งคืนผู้ฝากจะเรียกทรัพย์สินของเขาคืนก่อนกำหนดได้ หรือผู้รับฝากก็มีสิทธิส่งทรัพย์สินซึ่งรับฝากไว้คืนก่อนกำหนดได้ ถ้ามีเหตุจำเป็นอันไม่อาจก้าวล่วงได้ (ป.พ.พ.มาตรา 663, มาตรา 662)

คำพิพากษาฎีกาเกี่ยวกับการฝากเงิน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1124/2515 แม้ผู้รับฝากเงินจะประกอบกรณาคารพาณิชย์โดยไม่ได้รับอนุญาต แต่ผู้ฝากมิได้ร่วมรู้ในการกระทำของผู้รับฝากซึ่งมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามตามกฎหมาย ดังนี้ นิติกรรมรับฝากเงินระหว่างผู้ฝากกับผู้รับฝากย่อมไม่เป็นโมฆะ ผู้ฝากมีสิทธิเรียกเงินฝากคืนจากผู้รับฝากได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 244/2522 บิดาฝากเงินกับธนาคารในชื่อเด็กเป็นเจ้าของบัญชี โดยเจตนาฝากเงินให้เด็ก เงินตกเป็นกรรมสิทธิ์ของเด็กทันทีที่ธนาคารรับเข้าบัญชี บิดาตกลงกับธนาคารว่าบิดาเป็นผู้ลงชื่อถอนเงิน บิดาตาย ธนาคารจ่ายเงินแก่ผู้จัดการมรดกซึ่งขอถอนเงินนั้น เป็นการชอบ (มาตรา 665) ผู้จัดการมรดกรับเงินมาต้องมอบแก่เด็กตามหน้าที่เช่นเดียวกับบิดาเด็ก เด็กติดตามเอาคืนได้พร้อมด้วยดอกเบี้ยตั้งแต่วันผู้จัดการมรดกขอถอนเงิน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2335/2524 โจทก์ทำสัญญาฝากเงินออมทรัพย์ไว้กับธนาคารซึ่งเป็นสัญญาฝากทรัพย์ที่มีได้กำหนดเวลากันไว้ว่า จะพึงคืนทรัพย์สินที่ฝากเมื่อใด ธนาคารในฐานะผู้รับฝาก จึงอาจคืนทรัพย์นั้นได้ทุกเมื่อโดยไม่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้า ตามมาตรา 664 กรณีไม่ต้องด้วยมาตรา 393 ที่จะต้องกำหนดระยะเวลาแก่ฝ่ายที่มีสิทธิเลิกสัญญาก่อน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 620/2543 ฉ. อยู่กินฉันสามีภริยากับ ช. โดยไม่ได้จดทะเบียนสมรสและได้ร่วมกันปล่อยเงินกู้ ชื่อชายที่ดินและเป็นนายหน้าขายที่ดิน เงินใน

บัญชีเงินฝากประจำทั้งสามรายการเป็นทรัพย์สินที่ ช. และ ฉ. ทำมาหาได้ร่วมกันในระหว่างอยู่กินฉันสามีภรรยา ช. และ ฉ. จึงต่างมีกรรมสิทธิ์ร่วมกันในเงินจำนวนดังกล่าว และต้องแบ่งให้คนละเท่า ๆ กัน

การที่ ฉ. ฝากเงินประจำไว้แก่จำเลยที่ 2 เงินที่ฝากประจำย่อมตกเป็นของจำเลยที่ 2 จำเลยที่ 2 คงมีหน้าที่ต้องคืนเงินที่ฝากประจำให้ครบจำนวนพร้อมดอกเบี้ยเมื่อถึงกำหนดแก่ ฉ. ฝากเงิน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 694/2494 เงินที่จำเลยฝากไว้กับธนาคารผู้ร้อง ย่อมตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ร้องมาตั้งแต่มีการฝากเงิน จำเลยมีเพียงสิทธิที่จะถอนเงินและผู้ร้องมีหน้าที่ต้องคืนเงินที่ขอถอนเท่านั้น

อายุความ

อายุความในการเรียกเงินฝากคืน ใช้อายุความทั่วไปตามมาตรา 193/30 คือ 10 ปี เพราะการเรียกทรัพย์สินที่ฝากคืนย่อมไม่อยู่ในบทบัญญัติของมาตรา 671 ที่จะใช้อายุความหกเดือน ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 350/2475

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 350/2475 โจทก์ฟ้องเรียกเงิน 3,200 บาท ซึ่งได้ฝากไว้กับจำเลยผู้เป็นพ่อตาโจทก์มาเป็นเวลาเกิน 10 ปี นับแต่วันฝากจนถึงวันฟ้อง โดยภายหลังที่ฝากกัน 10 ปีแล้ว โจทก์ไปทวงถามเงินนั้น จำเลยปฏิเสธว่ามีได้รับฝาก ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่า อายุความเริ่มนับแต่วันทวงถามและจำเลยปฏิเสธ คดีโจทก์ไม่ขาดอายุความ แต่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การฝากเงินรายนี้ไม่มีกำหนดเวลาเรียกคืน โจทก์จะเรียกคืนเมื่อใด ๆ ก็ได้ และตามมาตรา 193/12 ท่านให้เริ่มนับอายุความแต่ขณะที่จะอาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้เป็นต้นไป การนับอายุความในเรื่องนี้จึงต้องนับแต่วันฝาก ไม่ใช่วันทวงถาม คดีโจทก์ขาดอายุความเสียแล้ว

อายุความนั้น ท่านให้นับเริ่มตั้งแต่ขณะที่ผู้ทรงสิทธิอาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้เป็นต้นไป ตามประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 193/23 ฝากเงินกันโดยไม่มีกำหนดเวลาเรียกคืน ผู้ฝากจะเรียกคืนเมื่อใดก็ได้ เพราะฉะนั้นอายุความจึงต้องตั้งต้นนับแต่วันฝากเป็นต้นไป หาใช่ตั้งแต่วันทวงถาม และผู้รับฝากปฏิเสธไม่

ตามคำพิพากษาศาลฎีกานี้ มีปัญหาหน้าคิดว่า ถ้าเราฝากเงินกระแสรายวันกับธนาคารเกิน 10 ปี เรามีหมดสิทธิที่จะเรียกร้องเงินนั้นคืนหรือ เห็นว่าการฝากเงินกระแสรายวันกับ

ธนาคารนั้นตามวิธีการที่ธนาคารปฏิบัติกันแล้ว ธนาคารส่งใบแสดงรายการยอดจำนวนเงิน
ที่เหลืออยู่กับธนาคารมาให้ผู้ฝากทุก ๆ 6 เดือน เพราะฉะนั้น อายุความย่อมระงับหยุดลง
ตามมาตรา 193/14¹

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5939/2545 จำเลยเปิดบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ไว้กับ
ธนาคารโจทก์สัญญาตั้งกล่าวระหว่างโจทก์กับจำเลยเป็นสัญญาฝากทรัพย์ซึ่งโจทก์ใน
ฐานะผู้รับฝากมีหน้าที่ต้องคืนเงินที่รับฝากให้จำเลยเพียงเท่าจำนวนเงินที่โจทก์รับฝากไว้
จากจำเลย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 672 การที่พนักงานของโจทก์
บันทึกรายการในบัญชีของจำเลยซ้ำกัน 2 ครั้ง ทำให้ยอดเงินในบัญชีสูงกว่าความเป็นจริง
35,505 บาท และจำเลยเบิกถอนเงินจำนวนดังกล่าวไปโดยอาศัยความผิดพลาดในการ
ปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานโจทก์ เป็นการกระทำผิดสัญญาฝากทรัพย์ เงินที่จำเลยเบิกถอน
ไปจากโจทก์ดังกล่าวเป็นทรัพย์สินของโจทก์ โจทก์จึงมีสิทธิติดตามเอาคืนจากจำเลยได้
ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 ซึ่งไม่มีกำหนดอายุความ

¹หลวงประเสริฐ มนูกิจ เรื่องเดิม หน้า 43